

Julia Kmita, Uniwersytet Gdański, Wydział Ekonomiczny

ODPOWIEDŹ BANKÓW NA ZIELONĄ TRANSFORMACJĘ UNII EUROPEJSKIEJ

Abstrakt

Polityka ekologiczna Unii Europejskiej sprawia, że instytucje finansowe stoją przed wyzwaniem związanym z wprowadzaniem zielonych regulacji. Europejski Zielony Ład, Taksonomia, koncepcja ESG (Environmental, Social, Governance) to tylko kilka propozycji i wymogów stosowanych w zielonej transformacji banków. Sektor bankowy odgrywa bardzo ważną rolę w procesie zrównoważonego rozwoju jako sektor edukujący, inspirujący i mający bezpośredni kontakt z klientami. W odpowiedzi banki proponują przykładowo ekokredyty, które wspierają inwestycje dotyczące obszar zrównoważonego rozwoju. Zdarza się jednak, że ekologiczne działania banków nie są prawdziwe, a stanowią jedynie przykład *greenwashingu*. Efektywność regulacji Unii Europejskiej oraz działania banków na rzecz ekologicznych rozwiązań to obszary, nad którymi zarówno UE jak i instytucje finansowe powinny skupić swoją uwagę. Unia Europejska powinna pomagać i ułatwiać wprowadzanie nowych regulacji tak, żeby banki nie stosowały zjawiska *greenwashingu*.

W artykule ukazano przykłady regulacji, które władze Unii Europejskiej kierują do instytucji finansowych. Oprócz tego opisano kilka działań banków w ramach zielonej transformacji, a także poruszono problem *greenwashingu*. Zwrócono uwagę na efektywność działań i również zaproponowano rozwiązania na poprawę efektywności polityki ekologicznej.

Słowa kluczowe: instytucje finansowe, ekokredyty, zielona transformacja, *greenwashing*, zrównoważony rozwój

Wprowadzenie

Zielona transformacja to termin znany w Unii Europejskiej. Stanowi ona priorytet w działaniach władz Unii i wpływa na działalność podmiotów na całym świecie. Organy Unii poprzez Europejski Zielony Ład i inne regulacje, będące ważnymi czynnikami wpływającymi na zmiany klimatyczne, dostrzegają ważność instytucji finansowych w tym procesie. To właśnie banki oferując swoje produkty mogą wpływać na działalność przedsiębiorstw tak, że są one bardziej chętne na wprowadzanie ekologicznych rozwiązań do swoich działalności gospodarczych. Oprócz tego szerząc koncepcję ESG (Environmental, Social, Governance) banki stanowią pewnego rodzaju inspirację, dzięki czemu oddziałują na swoich klientów.

Mimo, że to wszystko wydaje się być bardzo efektywne, to jednak banki stoją przed wieloma wyzwaniami związanymi z zieloną transformacją. Ich odpowiedź na ekologiczne działania Unii Europejskiej niekoniecznie może satysfakcjonować unijnych regulatorów. Czy siła banków jest wystarczająca? Czy mają one szanse wpłynąć na zieloną transformację? Jakie

trudności napotykają w ekologicznych zmianach? Celem pracy jest pokazanie odpowiedzi sektora bankowego na przyjęte przez organy unijne regulacje, które dotyczą procesu zielonej transformacji. Oprócz tego celem jest określenie szans i trudności banków po przyjęciu tych regulacji.

W pierwszej części pracy zostało zdefiniowane pojęcie zielonej transformacji, a także zostało wyjaśnione czym jest koncepcja ESG. Następna część artykułu to przykładowe wytyczne dla instytucji finansowych, w tym omówienie Europejskiego Zielonego Ładu. W trzeciej sekcji pracy została pokazana rola, wyzwania i odpowiedź banków na zieloną transformację UE. Ostatnia część to omówienie problemu, który towarzyszy w procesie wprowadzania zrównoważonych zmian w bankach i przedsiębiorstwach. Artykuł został napisany na podstawie materiałów źródłowych i stron internetowych.

Pojęcie zielonej transformacji w Unii Europejskiej

Temat zmian klimatu jest jednym z kluczowych problemów państw Unii Europejskiej. Globalne ocieplenie, zanieczyszczenie i degradacja środowiska to tylko kilka negatywnych skutków zmian klimatycznych, które dotyczą życia społeczno-gospodarczego w państwach na całym świecie¹.

W celu zniwelowania szkód związanych ze zmianą klimatu powstał kierunek zwany zieloną transformacją. Zielona transformacja dotyczy powstawania regulacji prawnych, a także rozwoju zielonych technologii, których celem jest np. oszczędzanie energii, redukcję emisji gazów cieplarnianych. Celem zielonej transformacji jest również zmiana w nastawieniu społeczeństwa na działania sprzyjające środowisku, które choć mogą okazać się droższe, są jednak bardziej przyjazne dla klimatu. Można więc zdefiniować zieloną transformację jako połączenie wzrostu gospodarczego z dbałością o środowisko, którego ma zapewnić wysoką jakość życia dla obecnych i przyszłych pokoleń².

Przykładem potrzeby wprowadzenia elementów zielonej transformacji w Unii Europejskiej jest problem związany z sektorem energetycznym, w którego skład wchodzi produkcja energii elektrycznej i transport. Niestety, ten sektor odpowiada za ponad trzy

¹ A. Miszczuk, A. Sekuła, M. Miszczuk, *Zielona transformacja gospodarki i finansów samorządowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2023 s. 7; https://books.google.pl/books?hl=pl&lr=&id=JfkUEQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA5&dq=zielona+transformacja+w+instytucjach+finansowych&ots=x232oP6EHt&sig=S00k8f17czrDtQiFIQkpIQU-Vpg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false (dostęp 14.08.2024).

² K. Cheba, I. Bąk, K. Szopik-Depczyńska, G. Ioppolo, *Directions of green transformation of the European Union countries*, Ecological Indicators, Volume 136, 2022, 108601, ISSN 1470-160X, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X22000723> (dostęp 09.09.2024).

czwarte emisji gazów cieplarnianych w UE, dlatego zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych jest bardzo ważnym elementem w zielonej transformacji UE³.

Często używaną koncepcją, którą można zauważyć we wszelkich w regulacjach i rozporządzeniach dotyczących zielonej transformacji, jest ESG (Environmental, Social, Governance). Koncepcja ta pomaga kreować wszelkie cele strategiczne z uwzględnieniem obszaru środowiska, społeczeństwa i ładu korporacyjnego⁴. Włączenie tych aspektów pomaga ocenić działania przedsiębiorstwa zarówno z perspektywy wewnętrznej, jak i zewnętrznej. Perspektywa wewnętrzna pokazuje w jaki sposób aktywności przedsiębiorstwa wpływają na ludzi i środowisko, natomiast zewnętrzna obrazuje wyniki finansowe przedsiębiorstwa i jego postrzeganie na rynku. W poniższej tabeli zostały przedstawione przykłady poszczególnych czynników stanowiących skrót ESG⁵.

Tabela 1. Przykłady czynników ESG

Środowisko (E)	Społeczeństwo (S)	Ład korporacyjny (G)
<ul style="list-style-type: none"> • łagodzenie zmian klimatu i adaptacje do zmian klimatu • energia • zanieczyszczenia i odpady • zasoby wodne i morskie • bioróżnorodność i ekosystemy • wykorzystanie zasobów i gospodarka o obiegu zamkniętym 	<ul style="list-style-type: none"> • warunki pracy • bezpieczeństwo i higiena pracy • różnorodność pracowników i inkluzywność • rozwój i szkolenia • prawa człowieka • relacje ze społecznością • wpływ na konsumentów użytkowników końcowych 	<ul style="list-style-type: none"> • ład korporacyjny • kultura korporacyjna i odpowiedzialne postępowanie w biznesie • przekupstwo i korupcja • wpływy polityczne i działalność lobbingsowa • relacje z dostawcami • prywatność i bezpieczeństwo danych

Źródło: *Wytyczne do raportowania ESG, przewodnik dla spółek*, GPW, 2023, s 12
https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf (dostęp 15.08.2024)

Czynniki środowiskowe (E) odnoszą się do sposobu, w jaki przedsiębiorstwo wykorzystuje zasoby naturalne i jak wpływa na środowisko poprzez swoją działalność biznesową. Dotyczą one wpływu spółki na zmianę klimatu np. poprzez stopień emisji gazów

³Strona Parlamentu Europejskiego, <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20221128STO58001/jak-ue-wspiera-energie-odnawialna> (dostęp 14.08.2024).

⁴ A. Misztal, *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw, CSR i ESG w dobie kryzysu Makroekonomicznego i geopolitycznego*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie, 2023, s. 92-93, <https://www.ceool.com/search/article-detail?id=1175692> (dostęp 15.08.2024).

⁵ *Wytyczne do raportowania ESG przewodnik dla spółek*, GPW, październik 2023, s. 12. https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf (dostęp 15.08.2024).

cieplarnianych, wykorzystania energii np. odnawialnej, zużycia wody i innych zasobów naturalnych, zarządzanie odpadami, oraz ogólny wpływ na środowisko naturalne i bioróżnorodność.

Czynniki społeczne (S) dotyczą wpływu spółki na pracowników, klientów, dostawców i innych osób powiązanych z przedsiębiorstwem, a także jak te osoby wpływają na przedsiębiorstwo. Czynnikiem ten bada również warunki pracy w całym łańcuchu dostaw, higienę pracy, bezpieczeństwo, poszanowanie praw człowieka, różnorodność i wpływ na użytkowników zewnętrznych jak społeczności lokalne.

Ład korporacyjny (G) obejmuje system działania wewnętrznego firmy poprzez mechanizmy kontroli i procedur, systemu wewnętrznych praktyk, dzięki którym przedsiębiorstwo zarządza w dany sposób, podejmuje decyzje i przestrzega prawa. Oznacza on wewnętrzny system nadzoru firmy, którego celem jest efektywne zarządzanie w środowisku zaufania, odpowiedzialności, stabilności i przejrzystości⁶.

Władze Unii Europejskiej coraz częściej w swoich regulacjach uwzględniają potrzebę zielonej transformacji i wprowadzania koncepcji ESG. Aspekty te również dotyczą sektora bankowego, które również otrzymały wytyczne mające wpływ na chęć zrównoważonego rozwoju.

Przykładowe wytyczne dla instytucji finansowych

Polityka Unii Europejskiej bardzo skupia się na działaniach związanych ze zrównoważonym rozwojem. Wiedząc, że instytucje finansowe są często źródłem kapitału przedsiębiorstw, organy Unii wprowadzają regulacje dotyczące zielonej transformacji banków. Regulacje te zawierają strategie, na których bazują przedsiębiorstwa, w celu zrozumienia obszaru badań i wszelkich koncepcji związanych z zieloną transformacją.

Mówiąc o zielonej transformacji nie sposób nie wspomnieć o zainicjowanym przez Komisję Europejską Europejskim Zielonym Ładzie, który jest pakietem inicjatyw politycznych mających na celu przekształcić Unię Europejską w gospodarkę, która do 2050 roku ma osiągnąć neutralność klimatyczną. Pakiet ten podkreśla potrzebę szerokiego podejścia wszystkich obszarów politycznych do osiągnięcia celu klimatycznego. Obszary te dotyczą energii,

⁶ *Ibidem*, s. 13.

transportu, przemysłu, rolnictwa i zrównoważonego finansowania. Przykładowe inicjatywy i cele wchodzące w Europejski Zielony Ład dotyczą⁷:

- zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55% do 2030 roku,
- dostosowania prawa Unii do realizacji celów klimatycznych,
- dostosowania działań w zakresie ochrony populacji zwłaszcza do znaczących zmian pogodowych wynikających ze zmian klimatu,
- odbudowania biologicznej różnorodności do 2030 roku,
- wpływu na system żywnościowy tak, aby stał się bardziej zrównoważony (promocja zrównoważonej konsumpcji i zdrowego odżywiania, dbanie o wystarczającą podaż pełnowartościowej żywności, wpływu na ekologiczną produkcję żywności)⁸.

Europejski Zielony Ład jest bardzo ważną i szeroką strategią działania gospodarek na najbliższe lata. Unia i jej państwa członkowskie zabezpieczyły niemal 580 mld EUR na realizację celów ku neutralności klimatycznej⁹. W realizacji celów związanych ze zrównoważonym rozwojem, a także we wprowadzaniu elementów Europejskiego Zielonego Ładu, dużą rolę odrywają instytucje finansowe, w tym banki.

Wspomniana w pierwszej części artykułu koncepcja ESG staje się coraz bardziej popularna i potrzebna w działalności przedsiębiorstw. Władze Unii Europejskiej chcą poszerzać ważność polityki klimatycznej wprowadzając regulacje i rozporządzenia, które mają pomóc przedsiębiorstwom i bankom w realizacji zielonej transformacji, w tym koncepcji ESG. Przykładem takich działań są ujawnienia przewidziane w rozporządzeniu wykonawczym Komisji Europejskiej 2022/2453 z dnia 30 listopada 2022 r. w sprawie Ujawnień ESG dla Filaru III. W tym rozporządzeniu opisane są zobowiązania banków do przedstawiania informacji o jakości wewnętrznych procesów i priorytetów związanych z czynnikami środowiskowymi, społecznymi i zarządzania (ESG). Oprócz tego instytucje finansowe muszą publikować informacje dotyczące np. emisji CO₂ w wysokoemisyjnych sektorach, tj. budownictwo czy energetyka, efektywności energetycznej nieruchomości będących zabezpieczeniem kredytów czy 20 najbardziej emisyjnych przedsiębiorstw w portfelu banku. Dodatkowo banki mają

⁷ Strona Rady Europejskiej, Rady Unii Europejskiej, *Europejski Zielony Ład* <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/green-deal/#initiatives> (dostęp 15.08.2024).

⁸ *Ibidem*.

⁹ Strona Rady Europejskiej, Rady Unii Europejskiej, *Jak UE finansuje drogę ku neutralności klimatycznej?* <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/financing-climate-transition/> (dostęp 15.08.2024).

obowiązek ujawnić udział zielonych aktywów z swoich bilansach i inne działania sprzyjające łagodzeniem zmian klimatu¹⁰.

Innym dokumentem wpływającym na zieloną transformację banków jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE 2020/852 w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje z dnia 18 czerwca 2020 r. potocznie zwane Taksonomią. Taksonomia jest innymi słowy systemem kwalifikacji, którego celem jest określenie, czy dana aktywność przedsiębiorstwa jest przyjazna środowisku, czy też nie¹¹. Wprowadzenie taksonomii przez banki może mieć pozytywny wpływ na pozyskiwanie klientów, którym zależy na aspektach środowiskowych. Pomaga ona zachęcić inwestorów do alokacji kapitału, dzięki czemu będą wspierać inwestycje wpływające na zieloną transformację.

Ważnym dokumentem w procesie zielonej transformacji banków jest również standard europejskich zielonych obligacji zaproponowany przez Komisję Europejską 6 lipca 2021 roku. Obligacje zrównoważone środowiskowo stanowią kluczowy instrument finansowania inwestycji w technologie ekologiczne, poprawę efektywności energetycznej, oszczędne wykorzystanie zasobów oraz rozwój zrównoważonej infrastruktury transportowej i badawczej. Wprowadzenie takiego standardu pomoże zapewnić spójności porównywalność na rynku zielonych obligacji, co wpłynie pozytywnie na emitentów i dla osób inwestujących w owe obligacje. Nowe przepisy mają również na celu walkę z pseudoekologicznym marketingiem, innymi słowy z *greenwashingiem*, którego problem został omówiony w dalszej części artykułu. Całość przychodów z europejskich zielonych obligacji będzie musiała być zainwestowana w działalność gospodarczą zgodną z unijną systematyką zrównoważonej działalności, o ile dany sektor jest już przez nią objęty. Takie działanie pozytywnie wpływa na inwestycje związane ze zrównoważonym rozwojem i jest zgodne z celami Unii Europejskiej w sprawie osiągnięcia neutralności klimatycznej. Rozporządzenie zostało przyjęte przez Radę 23 października 2023 roku¹².

¹⁰ A. Smoleńska, *Zrównoważone banki? Czynniki ESG w unijnych regulacjach mikroostrożnościowych*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2023, [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/5FC68FBFD65021EEC12589EA003CA077/\\$file/Agnieszka%20Paulina%20Smole%C5%84ska%20Studia%20BAS%202%202023.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/5FC68FBFD65021EEC12589EA003CA077/$file/Agnieszka%20Paulina%20Smole%C5%84ska%20Studia%20BAS%202%202023.pdf) (dostęp 20.02.2024).

¹¹ J. Gajdka, J. Brzeszczyński, E. Kulińska-Sałdocha, M. Marcinkowska, *Aspekty ESG w działalności banków w Polsce – rozwój, stan obecny, perspektywy*, Fundacja Warszawski Instytut Bankowości, styczeń 2024, s. 19-23; https://www.researchgate.net/publication/379025164_Aspekty_ESG_w_dzialalnosci_bankow_w_Polsce_-_rozwoj_stan_obecny_perspektywy (dostęp 16.08.2024).

¹² Strona Rady Europejskiej, Rady Unii Europejskiej, *Europejskie zielone obligacje: nowe rozporządzenie o zrównoważonym finansowaniu* <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/24/european-green-bonds-council-adopts-new-regulation-to-promote-sustainable-finance/> (dostęp 16.08.2024.)

Istnieje jeszcze wiele innych regulacji i rozporządzeń powstałych w celu zielonej transformacji sektora bankowego i innych przedsiębiorstw. Sektor bankowi stanowi bardzo ważną rolę w procesie zrównoważonego rozwoju, dlatego ważne jest wprowadzanie regulacji dla prawidłowego jego funkcjonowania. Instytucje Unii Europejskiej dostrzegają kluczową rolę sektora bankowego, jednak odpowiedzi banków nie zawsze są zgodne z zamysłem rządzących.

Działania i wyzwania sektora bankowego w ramach zielonej transformacji

Rola sektora bankowego w zielonej transformacji jest istotna z kilku powodów. Finansowanie zrównoważonych inwestycji wymaga zaangażowania zarówno sektora publicznego, jak i prywatnych przedsiębiorstw. Banki udostępniając finansowania gospodarce odgrywają kluczową rolę w inspirowaniu i oddziaływaniu na klientów w ekologicznych rozwiązaniach, jak i w finansowaniu pomysłów dążących do pozytywnego wpływu na klimat.

W Polsce tematyka ta nie jest priorytetowa, mimo, że Polacy rozumieją zmiany klimatu. Ważnym aspektem w Polskim postrzeganiu problemów środowiskowych jest przywiązanie Polaków do wydobycia węgla. Historycznie jest to bardzo ważny sektor, jednak w obecnych czasach stanowi on element potrzebny do usunięcia w walce z degradacją środowiska¹³. Oprócz węgla istnieje również wiele innych aspektów negatywnie wpływających na zmiany klimatyczne, z którymi walczą organizacje, państwa i władze Unii Europejskiej. Podejmując takie działania przyczyniają się do zielonej transformacji, jak i wpływają na działania sektora bankowego. Istnieje kilka działań, jakie podejmują banki w celu inspirowania i oddziaływania na klientów. Wprowadzenie długoterminowych założeń związanych ze zrównoważonym rozwojem, a także sporządzanie ujawnień niefinansowych, w których pokazywane są przykłady inicjatyw związanych z zieloną transformacją, stanowią promocję tematyki ESG wśród klientów banków. Oprócz tego coraz więcej banków wprowadza odesłania do deklaracji ESG podczas zawierania umów z klientami biznesowymi. Dzięki takiemu działaniu jasno określone są wartości i cele, które podnoszą świadomość klientów. Dodatkowo poprzez potrzebę prowadzenia ujawnień w ramach wcześniej wspomnianej Taksonomii, banki wymagają informacji od klientów na temat działań związanych ze zrównoważonym rozwojem. Poprzez zadawanie odpowiednich pytań wpływają na świadomość i motywują przedsiębiorców do

¹³ Z.W. Kundzewicz, Ø. Hov, T. Okruszko, *Zmiany klimatu i ich wpływ na wybrane sektory w Polsce*, Ridero IT Publishing, Poznań 2017, s. 9; https://www.researchgate.net/profile/Tomasz-Okruszko/publication/329587981_Zmiany_klimatu_i_ich_wplyw_na_wybrane_sektory_w_Polsce_Redaktorzy/inks/5c111d1f299bf139c7534b52/Zmiany-klimatu-i-ich-wplyw-na-wybrane-sektory-w-Polsce-Redaktorzy.pdf (dostęp 14.08.2024).

ewentualnych zmian środowiskowych i gromadzenia dokumentacji potwierdzających te działania. Takie czyny pośrednio wpływają na zmianę myślenia klientów, jednak są kluczowe w inspirowaniu i oddziaływaniu na sektor prywatny¹⁴.

Finansowanie inicjatyw proklimatycznych to bezpośrednia rola sektora finansowego. Przykładowe produkty, jakie banki oferują w celu finansowania inicjatyw związanych z zieloną transformacją to kredyty, zielone obligacje, produkty factoringowe czy udzielane gwarancje. Oferta kredytowa stanowi największy element zrównoważonego finansowania. Rozwijając ten wątek warto wspomnieć o ekokredytach.

Ekokredyty to kredyty mające na celu wspieranie działań związanych z zrównoważonym rozwojem. Często są one bardziej opłacalne od zwykłych kredytów komercyjnych, a ich głównym celem jest wprowadzanie do przedsiębiorstw ekologicznych rozwiązań, na przykład ograniczających zużycie energii. Dodatkowo, dużą popularnością cieszą się również ekokredyty z dopłatami, na przykład z funduszy europejskich czy rządowych. Ważnym aspektem związanym z ekokredytami jest cel ich finansowania. Musi być on jasno określony i ma za zadanie wspierać zrównoważony rozwój. Przykładowo, PKO Bank Polski oferuje kredyt ekologiczny na inwestycje mającą na celu obniżenie zużycia energii w firmie. W tej ofercie jest dodatkowo dotacja z Banku Gospodarstwa Krajowego (BGK). Według oferty przedsiębiorstwo ma dzięki temu szansę na zwrot do 80% wydatku na daną inwestycję i powinno zużywać minimum 30% mniej energii¹⁵.

Oprócz potrzeby edukacji klientów w ramach zrównoważonego rozwoju i proponowaniu nowych, ekologicznych produktów bankowych, banki stoją przed innymi wyzwaniami z racji polityki proklimatycznej Unii Europejskiej. Problem stanowi nieodpowiednia dostępność danych, które są potrzebne do wypełnienia obowiązków regulacyjnych i wykreowania danych produktów finansowych. Wynika to z faktu, że wymogi regulacyjne dotyczące zrównoważonego finansowania to nowatorskie rozwiązania prawne, co sprawia, że uczestnicy rynku finansowego oraz ich klienci często nie dysponują odpowiednio zebranymi i dostępnymi danymi. Informacje udostępniane przez poszczególnych klientów lub uczestników rynku powinny być porównywalne, aby uniknąć ryzyka stosowania różnych standardów do oceny tych samych kwestii. Niedobór danych na temat ESG jest jedną

¹⁴ *Zielone Finanse w Polsce 2023*, red. L. Kotecki, UN Global Compact Network Poland (UN GCNP) i Instytut Odpowiedzialnych Finansów (IOF), 2023, s. 142; <https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2023/06/Zielone-Finanse-w-Polsce-2023.pdf> (dostęp 15.08.2024).

¹⁵ Strona PKO Banku Polskiego https://www.pkobp.pl/firmy/kredyty/produkty-kredytowe/kredyt-ekologiczny/?srsltid=AfmBOop-m29CslR0c7P9ySHV5w9TBfkeCqluPMYBNMIdOI3D_qQDkxPw (dostęp 15.08.2024).

z głównych przeszkód w rozwoju tego sektora. Innym problemem jest bardzo duża ilość regulacji dotyczących zielonych finansów, co sprawia, że brakuje jednego kompleksowego aktu regulującego zasady tworzenia zrównoważonych finansów. Stale pojawiają się nowe wymogi regulujące kwestie ESG, relacje z klientami, pokazywanie produktów czy też sposoby zarządzania bankiem. Z każdą nową regulacją powstaje nowa perspektywa danej sprawy, co komplikuje interpretację i wprowadzanie rozwiązań przez banki. Dodatkowo fakt, że wszystkie te przepisy są nowe i nie mają wcześniejszego przykładu użycia sprawia, że banki muszą pioniersko wprowadzać nowe rozwiązania. Istnieje również potrzeba szkolenia pracowników banków w zakresie ochrony klimatu¹⁶.

Zdaniem autorki działania banków pozytywnie odnoszą się do proklimatycznej polityki Unii Europejskiej, a ich cel jest skierowany nie tylko do przedsiębiorstw, ale i do klientów indywidualnych. Warto jednak pamiętać o ważnej roli banków jaką jest edukacja i promowanie ekologicznych form finansowania. Obecnie w Polsce o zrównoważonych rozwiązaniach nadal mówi się za mało. Wynika to ze wcześniej wspomnianego przeświadczenia o świetności węgla, ale i ze zbyt małej edukacji i motywacji w zakresie potrzeby zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo sytuacja na Ukrainie, wysoka inflacja w Polsce i dalsza walka ze skutkami popandemicznymi sprawiają, że tematy związane z zieloną transformacją nie są priorytetowe. Autorka uważa, że część działań organów Unijnych może nawet nieświadomie zniechęcać do zrównoważonych rozwiązań, czego przykładem są protesty rolników w 2024 roku, których jednym z powodów było wprowadzenie Europejskiego Zielonego Ładu. Oprócz tego słowo „ekologia” często kojarzone jest z kosztownymi rozwiązaniami, które nie przynoszą widocznych korzyści. Wyzwania banków związane z niewystarczającą dostępnością danych, bardzo dużą ilością całkowicie nowych norm prawnych, również nie sprzyjają wprowadzaniu zielonej transformacji. Jednolite regulacje unijne i państwowe, wprowadzenie koncepcji ESG przez coraz większą liczbę przedsiębiorstw, a także bardzo potrzebna edukacja społeczeństwa to rozwiązania, które trzeba wprowadzić w celu wpłynięcia na sytuację klimatyczną na świecie. Banki w tej sytuacji powinny promować ekokredyty i inne zielone formy finansowania, w celu dotarcia do jak największej liczby odbiorców. Ważne jest jednak, żeby nie stosować tego jako tak zwany „chwyt marketingowy”, ale jako przykład autorytetu w wpływie na zieloną transformację. W sytuacji banków widoczne są duże wymagania, wiele pomysłów i stała praca przy jednocześnie zbyt małej ilości zasobów. Stale wprowadzane regulacje, ich interpretacja

¹⁶ *Zielone finanse w Polsce 2023, op. cit.*, s. 142-144.

i wprowadzanie są pracochłonnym i kosztownym procesem. Oprócz tego tworzenie ekologicznych produktów bankowych i ich promocja to jedno z wielu wyzwań, przed jakim stoją banki w procesie zielonej transformacji. Wprowadzane zmiany często są wyłącznie efektem chęci spełnienia wymogów regulacyjnych, lecz nie wykraczają poza długoterminowe możliwości zrównoważonego rozwoju. Innymi słowy, banki często skupiają się na celach krótkoterminowych i nie podejmują dalszych inicjatyw¹⁷. Taka postawa banków wprowadza również termin *greenwashingu*.

Problem *greenwashingu*

Niekiedy działania proekologiczne banków nie są do końca wiarygodne. Zgodnie z regulacjami Unii Europejskiej coraz więcej banków promuje działania związane ze zrównoważonym rozwojem. Często niestety te działania okazują się być tzw. *greenwashingiem*. *Greenwashing* polega na przedstawieniu przez organizację twierdzeń związanych ze zrównoważonym rozwojem, które często są nieprawdziwe i wprowadzają w błąd konsumentów i inwestorów. Odnosi się też do pseudoekologicznego marketingu, w którym to oznaczane produkty i usługi jako zrównoważone, tak naprawdę nie spełniają wymogów prawnych i nie powinny być uznawane jako ekologiczne. Problem ten może przybierać wiele form, a jego nasilenie może skutkować demotyacją i niechęcią przedsiębiorstw do faktycznych, ekologicznych działań. W publikacji „Zielone finanse w Polsce 2023” W. Wojturska wskazuje kilka przykładów *greenwashingu*, które są określane w formie „grzechów”¹⁸:

- grzech ukrytych kosztów (*sin of the hidden trade-off*) polega na twierdzeniu, że produkt jest zrównoważony, opierając się tylko na jednym etapie jego cyklu życia przy jednoczesnym pomijaniu jego pełnego wpływu na środowisko; przykładem może być eksponowanie zawartości materiałów pochodzących z recyklingu, bez uwzględnienia wpływu procesu produkcyjnego na środowisko,
- grzech braku dowodu (*sin of no proof*) występuje, gdy oświadczenia dotyczące ekologicznych właściwości produktu nie są poparte dostępnymi dowodami lub nie przeszły uznanego procesu certyfikacji, co utrudnia weryfikację ich wiarygodności; przykładem może być brak dowodów na nietestowanie produktów na zwierzętach,
- grzech niejasności (*sin of vagueness*) występuje, gdy używane sformułowania dotyczące produktu są na tyle nieprecyzyjne lub zbyt ogólne, że mogą być mylnie

¹⁷ J. Gajdka, J. Brzeszczyński, E. Kulińska-Sałdocha, M. Marcinkowska, *op. cit.*, s. 107.

¹⁸ *Zielone Finanse w Polsce 2023*, *op. cit.*, s. 34-37.

zinterpretowane przez konsumenta, np. takie określenia jak „w pełni naturalny”, „zrównoważony” czy „zielony”,

- grzech nieistotności (*sin of irrelevance*) dotyczy odwoływania się do prawdziwych, ale mało istotnych dla konsumentów twierdzeń, które mogą wprowadzać w błąd w kontekście ogólnej oceny produktu, np. podkreślanie braku freonów, mimo że ich stosowanie od dawna jest zakazane,
- grzech mniejszego zła (*sin of lesser of two evils*) to próba przedstawienia produktu jako korzystniejszego w porównaniu z innymi z tej samej kategorii, mimo że cała kategoria produktów ma negatywny wpływ na środowisko, np. organiczne wyroby tytoniowe,
- grzech kłamstwa (*sin of fibbing*) dotyczy przekazywania nieprawdziwych informacji, takich jak nieuprawnione użycie certyfikatów lub oznakowań produktu¹⁹.

Choć nie ma jeszcze prawnej definicji *greenwashingu*, to jest to niestety coraz bardziej popularne zjawisko. Głównym celem praktyk *greenwashingowych* jest poprawa reputacji i wyników finansowych stosującego tę strategię przedsiębiorstwa i banków. Przykładowo od czasu wejścia w życie Taksonomii oświadczenia składane w raportach niefinansowych przez przedsiębiorstwa nie szły w parze z jakością. Interpretacja i identyfikacja ogólnikowych deklaracji stanowią wyzwanie nie tylko dla konsumentów, ale też i dla instytucji oferujących produkty finansowe.

Jak podaje Reuters, liczba przypadków *greenwashingu* przez banki i inne instytucje finansowe na całym świecie wzrosła w ciągu 12 miesięcy o 70% (stan na październik 2023 roku). Głównie te twierdzenia wywodziły się z europejskich banków i dotyczyły tematu paliw kopalnianych. Europejska Federacja Bankowa (EBF) stwierdziła, że wzrost ten może wynikać ze wzmożonej kontroli banków i ich zobowiązań w zakresie zrównoważonego rozwoju, a niekoniecznie w związku z celowym wprowadzaniem w błąd konsumentów²⁰.

W walce z *greenwashingiem* biorą udział urzędy różnego szczebla. Z perspektywy konsumentki jest to Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKIK), który może weryfikować przedsiębiorstwa pod względem wprowadzania przez nich praktyk ekologicznych. Dzięki zebraniu materiału dowodowego, który pomoże dokonać oceny, urząd może stwierdzić, czy przedsiębiorstwo dopuściło się praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Jeśli tak, urząd może nałożyć kary pieniężne bądź nakazać opublikowania

¹⁹ *Ibidem*, s. 37.

²⁰ Reuters, *Banks behind 70% jump in greenwashing incidents in 2023-report*, Londyn 2023; <https://www.reuters.com/sustainability/banks-behind-70-jump-greenwashing-incidents-2023-report-2023-10-03/> (dostęp 21.02.2024).

oświadczenia o stosowaniu *greenwashingu*, co może negatywnie wpłynąć na reputację przedsiębiorstwa. Patrząc na sektor finansowy, tutaj kontrolę podejmuje Komisja Nadzoru Finansowego (KNF), która może zakazać lub nakazać zawieszenie produktu finansowego, który może mieć przesłanki *greenwashingu*. Organy Unii Europejskiej przykładowo wprowadziły Europejski Standard Zielonych Obligacji, który ma za zadanie stworzenie odpowiednich wymogów dla emitentów obligacji wpływających na zrównoważony rozwój. Ich dokładniejsza weryfikacja i kontrola ich inwestycji w działania środowiskowe, ma na celu ograniczenie praktyk *greenwashingowych* i odpowiednie wykorzystanie tego narzędzia finansowego w zielonej transformacji²¹.

Powstaje więcej regulacji i urzędów walczących ze zjawiskiem *greenwashingu*. Ich działania są potrzebne, ponieważ zrównoważone wybory powinny być wiarygodne i prawdziwe. Banki odgrywając bardzo ważną rolę w zakresie edukacji klientów i udzielania zielonych produktów finansowych, powinny szczególnie unikać praktyk *greenwashingu*. Jednak nadmierna kontrola, duża ilość nowych regulacji, ograniczona dostępność danych i utrudniona współpraca z przedsiębiorstwami, to tylko kilka elementów, które stoją na drodze w walce z unikaniem pseudoekologicznego marketingu.

Podsumowanie

Zielona transformacja to bardzo wymagający proces jednocześnie angażujący wiele instytucji, organizacji i państw. Unia Europejska dostrzega potrzebę współpracy z sektorem prywatnym, dlatego potrzebuje banków w celu realizacji polityki proklimatycznej. Banki mając bezpośredni kontakt z klientami mogą inspirować i uczyć w zakresie zrównoważonych finansów. Unia tworząc regulacje i kontrolując działania banków stara się, aby instytucje te spełniały jak najlepiej tę rolę przy jednoczesnym ważnym zachowaniu wiarygodności. Nie jest to jednak łatwe, ponieważ wyzwania jakie stoją przed tymi instytucjami finansowymi sprawiają, że chcą one tylko spełniać regulacje i nie dążyć do dalszych, zrównoważonych celów. Skrajnie odwołują się do zjawiska *greenwashingu*, który również obecnie stanowi problem nie tylko w instytucjach finansowych.

Kroki jakie podejmują banki stanowią odpowiedź ekologiczne regulacje wprowadzane przez organy Unii Europejskiej. Nowe produkty bankowe, jak np.: ekokredyty to tylko jeden przykład z wielu rozwiązań proponowanych przez banki w ramach polityki klimatycznej.

²¹ *Zielone Finanse w Polsce 2023, op. cit.*, s. 37-41.

Ekokredyty mają duży potencjał w motywowaniu inwestorów do ekologicznych rozwiązań w swoich przedsiębiorstwach. Mimo wszystko, zjawisko powstania *greenwashingu* stanowi negatywną odpowiedź na działania Unii. Autorka liczy, że władze UE będą pomagały bankom w zielonej transformacji, dzięki czemu nadal będą proponowały nowe zrównoważone rozwiązania, jednak bez oszustwa i wprowadzania pseudoekologicznego marketingu. Ekokredyty są dobrym przykładem zrównoważonych działań, jednak *greenwashing* jest skutkiem trudności, które napotykają banki w procesie zielonej transformacji. W regulacjach nie chodzi przecież o utrudnianie, ale o zmiany na lepsze.

Władze Unii Europejskiej liczą na pomoc ze strony banków i przedsiębiorstw, aby osiągnąć neutralność klimatyczną. Jednak poprzez chęci powinny również wspierać, motywować i szkolić. Potrzebna jest wiedza specjalistów, którzy odpowiednio odniosą się do regulacji i wprowadzą nowe zielone produkty bankowe. Ważne jest szerzenie koncepcji ESG, jak i wiarygodność przedsiębiorstw. Potrzebny jest jeden konkretny akt, który ujednotli wymogi Unii w związku ze zrównoważonymi finansami jak i sprawi, że wprowadzane nowe regulacje będą efektywniejsze i łatwiejsze do interpretacji. Potrzebne są takie rozwiązania, które nie będą utrudniać działań, ale je ułatwiać. Długoterminowe strategie oparte o wiedzę specjalistów, badania efektywności wprowadzanych rozwiązań, a także szkolenia i motywacje to tylko kilka rozwiązań, które mogą pomóc w realizacji założeń zielonej polityki Unii Europejskiej wobec instytucji finansowych.

Bibliografia

- 1 Cheba K., Bąk I., Szopik-Depczyńska K., Ioppolo G., *Directions of green transformation of the European Union countries*, Ecological Indicators, Volume 136, 2022, 108601, ISSN 1470-160X, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1470160X22000723>.
- 2 Gajdka J., Brzeczynski J., Kulińska-Sałdocha E., Marcinkowska M., *Aspekty ESG w działalności banków w Polsce – rozwój, stan obecny, perspektywy*, Fundacja Warszawski Instytut Bankowości, styczeń 2024, https://www.researchgate.net/publication/379025164_Aspekty_ESG_w_dzialalnosci_bankow_w_Polsce_-_rozwój_stan_obecny_perspektywy.
- 3 Kundzewicz Z.W., Hov Ø., Okruszko T., *Zmiany klimatu i ich wpływ na wybrane sektory w Polsce*, Ridero IT Publishing, Poznań 2017, https://www.researchgate.net/profile/Tomasz-Okruszko/publication/329587981_Zmiany_klimatu_i_ich_wplyw_na_wybrane_sektory_w_Polsce_Redaktorzy/links/5c11d1f299bf139c7534b52/Zmiany-klimatu-i-ich-wplyw-na-wybrane-sektory-w-Polsce-Redaktorzy.pdf.
- 4 Mischuk A., Sekuła A., Mischuk M., *Zielona transformacja gospodarki i finansów samorządowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław

2023

https://books.google.pl/books?hl=pl&lr=&id=JfkUEQAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA5&dq=zielona+transformacja+w+instytucjach+finansowych&ots=x232oP6EHt&sig=S00k8f17cZrDtQiFIQkpIQU-Vpg&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.

- 5 Misztal A., *Zrównoważony rozwój przedsiębiorstw, CSR i ESG w dobie kryzysu Makroekonomicznego i geopolitycznego*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie, 2023, <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1175692>.
- 6 Parlament Europejski, *Jak UE wspiera energię odnawialną?* <https://www.europarl.europa.eu/topics/pl/article/20221128STO58001/jak-ue-wspiera-energie-odnawialna>.
- 7 PKO Bank Polski https://www.pkobp.pl/firmy/kredyty/produkty-kredytowe/kredyt-ekologiczny/?srsltid=AfmBOop-m29CslR0c7P9ySHV5w9TBfkeCqluPMYBNMIIdOl3D_qQDkxPw.
- 8 Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Europejski Zielony Ład* <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/green-deal/#initiatives>.
- 9 Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Europejskie zielone obligacje: nowe rozporządzenie o zrównoważonym finansowaniu* <https://www.consilium.europa.eu/pl/press/press-releases/2023/10/24/european-green-bonds-council-adopts-new-regulation-to-promote-sustainable-finance/>.
- 10 Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, *Jak UE finansuje drogę ku neutralności klimatycznej?* <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/financing-climate-transition/>.
- 11 Reuters, *Banks behind 70% jump in greenwashing incidents in 2023-report*, <https://www.reuters.com/sustainability/banks-behind-70-jump-greenwashing-incidents-2023-report-2023-10-03/>.
- 12 Smoleńska A., *Zrównoważone banki? Czynniki ESG w unijnych regulacjach mikroostrożnościowych*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2023, [https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/5FC68FBFD65021EEC12589EA003CA077/\\$file/Agnieszka%20Paulina%20Smole%20C5%84ska%20Studia%20BAS%202023.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/WydBAS.nsf/0/5FC68FBFD65021EEC12589EA003CA077/$file/Agnieszka%20Paulina%20Smole%20C5%84ska%20Studia%20BAS%202023.pdf).
- 13 *Wytyczne do raportowania ESG przewodnik dla spółek*, GPW, październik 2023, https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf.
- 14 *Zielone Finanse w Polsce 2023*, red. L. Kotecki, UN Global Compact Network Poland (UN GCNP) i Instytut Odpowiedzialnych Finansów (IOF), 2023, <https://ungc.org.pl/wp-content/uploads/2023/06/Zielone-Finanse-w-Polsce-2023.pdf>.